RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1920. Andra kammaren. Nr 37.

Tisdagen den 6 april.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att riksdagsmannen Artur Ryberg på grund av kontusion å högra underbenet under närmaste tiden är förhindrad att deltaga i riksdagens arbete, intygas härmed på heder och samvete.

Ulricehamn den 3 april 1920.

Edvard Malmgren,
leg. läk.
t. f. stadsläkare.

§ 2.

Herr statsrådet *Nothin* överlämnade, under åberopande av § 54 riksdagsordningen, Kungl. Maj:ts proposition, nr 411, med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin.

Denna proposition blev på begäran bordlagd.

§ 3.

Föredrogos var för sig de på kammarens bord liggande motionerna; och hänvisades därvid

till statsutskottet motionerna:

nr 366 och 367, av herr *Johanson* i Stockholm; och
nr 368, av herr *Björck* i Jönköping; samt

till jordbruksutskottet motionen nr 369, av herr *Sjöblom*.

§ 4.

Vidare föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtanden nr 20—27, statsutskottets utlåtanden nr 52—56, bankoutskottets memorial nr 24 och utlåtande nr 26, första lagutskottets utlåtanden nr 25 och 26 samt andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden nr 11 och 12.

§ 5.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Röing*, nr 370, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, 256, angående tillfällig höjning av postavgifterna m. m.;

herr *Andersson* i Stockholm *m. fl.*, nr 371, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 350, angående anslag till nordiska muséet förberedande av tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg åt viss personal; och

herr *Björck* i Jönköping, nr 372, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 258, angående tillfällig löneförbättring under år 1920 för viss personal inom den civila statsförvaltningen m. m.

Nämnda motioner bordlades på begäran.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 4, i anledning av herrar Halléns och Hanssons i Gårda motion nr 216, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående uppdelning av kronouppbörden på olika terminer; och

nr 5, i anledning av herr Bengtssons i Kullen motion nr 273, om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om anordnande av statlig kontroll över de enskilda järnvägarnas tidtabeller.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,15 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Torsdagen den 8 april.

Kl. 2 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 31 nästlidna mars.

§ 2.

Härefter yttrade herr talmannen: Mina herrar! Jag har åter den ledsamma plikten att meddela kammaren, att en av dess ledamöter avgått med döden. Det är representanten för Jönköpings läns östra valkrets Svanberg, som i dag på morgonen helt hastigt avlidit. Han anträdde i går afton resan till huvudstaden för att idag återinträda i riksdagsarbetet. Men redan ett par timmar efter sin ankomst hit fanns han icke mer ibland oss. Inom det parti han tillhörde, det socialdemokratiska, och särskilt på den ort, där han verkat som banbrytare för de idéer, han så varmt omfattade, kommer det budskapet att väcka sorg och förstämning. Bland denna kammares ledamöter är jag viss om, att han skall leva kvar i vårt minne såsom en man med rättrådiga tänkesätt, en plikttrogen, pliktuppfyllande medlem av denna kammare. Det är därför vi skola minnas honom som en ärlig och trogen kämpe i våra led.

Frid vare över hans minne!

Detta anförande åhördes av kammarens ledamöter stående.

§ 3.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att herr riksdagsman P. S. Hedlund, som lider av influensa, ej kan inställa sig i riksdagen förrän tidigast den 12 april, intygas härmed på heder och samvete.

Östersund den 7 april 1920.

Manfred Jonsson,
leg. läkare.
t. f. lasarettsläkare.

§ 4.

Herr talmannen meddelade, att herr *Wiklund* i Brattfors telegrafiskt anmält, att han av sjukdom vore förhindrad att under de n" dagarna infinna sig i riksdagen.

§ 5.

Gemensam omröstning.

Anställdes gemensam omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 45 föreslagna, av riksdagens båda kamrar godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill avslå Kungl. Maj:ts förevarande förslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren till förstärkning av ordinarie reservationsanslaget till remontering å tilläggsstat för år 1920 anvisat ett förslagsanslag, högst, 155,000 kronor.

Sedan voteringssedlarna blivit avlämnade samt en sedel avlagd och förseglad ävensom underrättelse från första kammaren ingått, att voteringssedlarna för den omröstning, varom här vore fråga, jämväl därstädes avgivits, företogs sedlarnas öppnande och uppräkning, och befanns att omröstningen utfallit med 93 Ja och 106 Nej.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med. . . . . 57 Ja och 69 Nej,
vadan, då därtill lades andra kammarens röster eller . . . . . 93 Ja och 106 Nej,
sammanräkningen visade. . . . . 150 Ja och 175 Nej,
och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

§ 6.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition, nr 411, med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin.

§ 7.

Vidare föredrogos var för sig de på kammarens bord liggande motionerna; och remitterades därvid

till bevillningsutskottet motionen nr 370, av herr *Röing;* samt

till statsutskottet motionerna:

nr 371, av herr *Anderson* i Stockholm *m. fl.;* och
nr 372, av herr *Björck* i Jönköping.

§ 8.

Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtanden nr 4 och 5, som nu föredrogos, bordlades åter.

§ 9.

Härpå föredrogos vart efter annat

statsutskottets utlåtanden:

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av ytterligare medel till restaurering av Ulriksdals slott;

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för marinintendenten av 2:a graden G. N. Österdahl att för åtnjutande av tillfällig löneförbättring tillgodoräkna sig viss tjänstgöringstid;

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för underofficeren av 3:e graden R. S. Karlsson att för åtnjutande av tillfällig löneförbättring tillgodoräkna sig vissa tjänsteår m. m.;

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående medel till försök m. m. i olika slag av gördelkonstruktioner å artilleriprojektiler;

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående täckande av uppkomna överbetalningar å vissa ordinarie reservationsanslag för år 1919; och

nr 51, i anledning av väckt motion angående dyrtidstillägg å förhöjning i dagavlöning för visst manskap vid armén och marinen; samt

bankoutskottets utlåtande, nr 25, i anledning av fullmäktiges i riksbanken förslag angående uppförande av bostadshus och verkstadsbyggnad vid Tumba bruk m. m.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 10.

Ang. ändring i lagen för Sveriges riksbank.

Till avgörande förelåg nu bankoutskottets utlåtande, nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 16 och 30 §§ i lagen den 12 maj 1897 för Sveriges riksbank.

I en till riksdagen avlåten, till bankoutskottet hänvisad proposition, nr 94, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 13 februari 1920, föreslagit riksdagen att antaga följande

Ang. ändring i lagen för Sveriges riksbank. (Forts.)

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 16 och 30 §§ i lagen den 12 maj 1897 för Sveriges riksbank.

Härigenom förordnas, att 16 och 30 §§ i lagen den 12 maj 1897 för Sveriges riksbank skola erhålla följande ändrade lydelse:

16 §.

Riksbanken äger att såväl vid huvudkontoret som vid avdelningskontoren

a) på deposition avgiftsfritt mottaga penningar att utan räntegottgörelse återbetalas vid anfordran eller å tid, som vid insättningen bestämmes; skolande bevis över sålunda insatta penningar ställas till viss man;

b) likaledes utan avgift eller räntegottgörelse mottaga och å giroräkning föra penningar med förbindelse att vid anfordran tillhandahålla räkningshavaren vad å räkningen innestår.

I sammanhang med girorörelsen må riksbanken vidtaga de anordningar, som kunna finnas erforderliga för underlättande av betalningsutjämningar (clearing).

Dessutom må fullmäktige kunna åt firmor, som hava växeldiskontering i riksbanken och ej själva driva bankrörelse, öppna upp- och avskrivningsräkning mot räntegottgörelse.

Ävenså må, där omständigheterna sådant påkalla, räntegottgörelse kunna av fullmäktige medgivas för medel innestående å depositionsräkning.

30 §.

Fullmäktig i riksbanken må ej den vara, som icke är svensk medborgare; ej den, som står under förmynderskap eller som är i konkurstillstånd; ej den, som är förklarad ovärdig att i rikets tjänst vidare nyttjas eller eljest på grund av honom ådömd straffpåföljd icke må utöva allmän befattning; ej den, som genom utslag, vilket ännu icke vunnit laga kraft, är dömd till straffpåföljd, varom sist förmäles, eller som är ställd under framtiden för brott, vilket kan medföra sådan påföljd; ej den, som är förklarad ovärdig att inför rätta föra andras talan.

Fullmäktig må ej vara ledamot av styrelse i annan bank än sparbank eller postsparbanken.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

Utskottet hemställde, att ifrågavarande proposition måtte av riksdagen bifallas.

Ang. ändring i lagen för Sveriges riksbank. (Forts.)

Reservationer hade likväl avgivits av herrar *K. J. A. Gustafsson*, *Öhngren*, *Enhörning*, *Ernst Svenson*, *Gustafsson* i Örebro och *Winkler*, vilka yrkat, att förevarande proposition, i vad densamma avsåge ändring av § 16 riksbankslagen, icke för närvarande måtte av riksdagen bifallas.

Sedan utskottets hemställan blivit uppläst, anförde:

Herr Sommelius: Herr talman, mina herrar! Jag var icke närvarande i utskottet, då detta ärende där förelåg till behandling, men hade jag varit det, skulle jag velat tala litet varmare för en åtgärd, som har till syfte att stärka riksbankens ställning i förhållande till privatbankerna. Nu har ju utskottet tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag, och till detta skulle jag också hava lämnat mitt bifall. Jag har således icke begärt ordet för att på ett eller annat sätt tala emot det beslut som utskottet fattat, ehuru väl en åtgärd som denna tidigare varit föremål för avlagsyrkande från bankoutskottets sida.

Jag tror icke på effektiviteten av den åtgärd som Kungl. Maj:t föreslagit och bankoutskottet tillstyrkt. Jag tror icke att riksbanksfullmäktige på detta sätt vinna vad de åsyfta. Utskottet hemställer om medgivande för riksbanken att, där omständigheterna sådant påkalla, medgiva räntegottgörelse för medel innestående å depositionsräkning. Sålunda, endast när fullmäktige så finna lämpligt, komma de att lämna räntegottgörelse. I 1917 års bankkommitté har reservanterna gått vida längre och föreslagit, att riksbanken skulle mottaga insättningar mot obligatorisk räntegottgörelse, men här har man föreslagit, att räntegottgörelse skulle lämnas under exceptionella förhållanden, när så kan påkallas. Jag tror, att det är ett slag i luften, och efter det myckna arbete som nedlagts för att giva en kraftigare ställning åt Sveriges riksbank förefaller det, som om man på detta lilla förslag kan tillämpa det gamla uttrycket: bergen havande gå, en liten råtta blir fostret. Ingen kan förneka, att denna åtgärd är så ofantligt betydelselös i förhållande till den rätt, som jag anser att riksbanksfullmäktige skulle hava, nämligen att medgiva inlåning mot obligatorisk gottgörelse av ränta på alla räkningar liksom de privata affärsbankerna.

Nu har jag icke härmed på något sätt velat kritisera bankoutskottets åtgöranden att godkänna detta förslag. Det har synbarligen ansett, att detta ändå var något och däri får jag instämma. Jag har blott velat uttala min mening och icke tror jag att detta kan föra till någon bättre situation för Sveriges riksbank. Däremot kan det bliva ett hinder för ytterligare utveckling i samma riktlinje.

Jag skall be att få instämma i bankoutskottets hemställan.

Herr *Sköld* instämde häruti.

Ang. ändring i lagen för Sveriges riksbank. (Forts.)

Herr Winkler: Herr talman, mina herrar! Då detta ärende förelåg i bankoutskottet, hade jag nöjet deltaga i såväl behandlingen som beslutet, då min ärade kamrat herr Sommelius var förhindrad att vid sammanträdena närvara. Såsom framgår av reservationen, har jag emellertid tillåtit mig hysa en helt annan uppfattning om ifrågavarande spörsmål, och jag skall be att få påpeka, att i bankoutskottet voro meningarna så delade, att det var precis lika många mot som för förslaget, så att saken måste avgöras genom den slutna sedeln.

Det är ett gammalt spörsmål detta, om riksbanken skall taga emot pengar och därför betala ränta. Jag skall be att få erinra om, att vid den uppgörelse, som år 1899 träffades med de banker som då hade sedelutgivningsrätt, gjorde staten en viss utfästelse mot dessa banker, nämligen att riksbanken, som efter denna tid ensam skulle ha rätt att utgiva banksedlar icke skulle mottaga pengar mot räntegottgörelse och på så sätt konkurrera med bankerna. Nu medgiver jag, att en sådan utfästelse icke kan sägas gälla för all framtid utan att regering och riksdag äro i sin fulla rätt att när som helst göra en ändring i detta beslut. Däremot är jag av den uppfattningen, att det skulle i mycket hög grad inverka på ledningen av riksbanken i övrigt, som ju har till sin uppgift att vara nationens centrala bank och en huvudbank för de affärsdrivande bankerna i landet.

Det är icke mycket bevänt med 1917 års bankkommittés utlåtande, som här av bankoutskottet såväl som av herr Sommelius relaterats. Det förhåller sig nämligen så, att samma kommitté fick en anmaning den 30 januari 1918 från dåvarande statsrådet och chefen för finansdepartementet att bryta ut denna fråga från de övriga spörsmål med avseende på riksbankens verksamhet, som kommittén fått i uppdrag att utreda. I det utlåtande som då avgavs erinrades först om hur detta avtal med de tidigare sedelutgivande bankerna träffades. Det talas om, att liknande förslag, vilka vid flera tillfällen framställts inom riksdagen, »torde mera haft till syfte att utvidga riksbankens verksamhet att omfatta bankrörelse i vanlig mening, huvudsakligen för att därigenom bereda staten större inkomst och riksbanken ett sådant inflytande på den inhemska penningmarknaden, att såväl insättare som lånesökande skulle tillförsäkras så goda villkor som möjligt. Men så säger kommittén själv, att den icke tror, att detta skall på något sätt uppnås, utan den anser för sin del, att »en centralbanks huvudsakligaste och viktigaste uppgift är att reglera landets försörjning med betalningsmedel på sådant sätt, att penningvärdets stabilitet så långt som möjligt upprätthålles. Centralbanken söker lösa denna uppgift främst genom att medelst sitt diskonto så reglera räntesatserna på den inhemska penningmarknaden, att erforderlig knapphet i betalningsmedel upprätthålles».

Vidare säger samma kommitté, att det bör framhållas, att enligt vad erfarenheten ådagalagt de privata bankerna i fråga om sina utlåningsräntor hittills undantagslöst följt riksbanken, och följakt-

Ang. ändring i lagen för Sveriges riksbank. (Forts.)

ligen finnes icke något behov av det reglerande medel, som somliga inom andra kammaren och väl sannolikt även regeringen anse, att man skulle få genom att, då så anses nödvändigt, mottaga pengar på deposition mot förräntning. Sedan säger samma kommitte: »Att riksbanken under sådana förhållanden genom att betjäna sig av en rätt till inlåning mot ränta skulle kunna åstadkomma någon för effektiviteten av dess diskontopolitik gynnsam förändring är enligt kommittens förmenande uteslutet.» Och så säger man senare: »Riksbanken skulle alltså utan att själv kunna göra medlen räntebärande hava att betala ränta å dem. Det är givet, att bankvinsten skulle komma att minskas i allt högre grad ju mera effektiv åtgärden skulle göras.» I samma utlåtande finner man även följande utlåtande: »Möjligen skulle de privata bankerna finna sig föranlåtna att i riksbanken insätta medel, detta dock naturligen endast under förutsättning, att räntan hölles så hög, att dylik insättning vore för dem förmånlig. Återbetalandet av dylika insättningar skulle emellertid, därest de bleve av någon betydenhet och uppsägning skedde på för riksbanken olämplig tid, kunna komplicera och direkt verka hinderligt på bankens handhavande av diskontopolitiken.» Så slutar man med: »Kommittén finner på ovan angivna skäl icke påkallat att för sådant syfte, som ovan berörts, bereda riksbanken tillfällig rätt till inlåning.» Sedan talas rätt mycket om att man även behandlat denna frågan ur den synpunkten, huruvida det skulle medföra fördelar för det allmänna i andra hänseenden, än som redan i föregående är nämnt. Först sägs då, att det är ingen fördel utan nackdel för riksbanken själv, och sedan kommer man i sista delen av utlåtandet till det resultatet, att det icke är till någon nytta för det allmänna heller, och därför avslutar kommittén sitt yttrande med följande ord: »På grund av vad ovan anförts får kommittén uttala, att kommittén finner, att de nuvarande exceptionella förhållandena icke kunna anses påkalla vidtagande av en tillfällig åtgärd att bereda riksbanken rätt att mot räntegottgörelse mottaga penningar å depositionsräkning.» Det är det utlåtande som denna kommitté lämnade, då den den 10 april 1918 på särskild anmodan bröt ut detta ärende från de övriga frågorna.

När emellertid kommittén sedan kom med sitt stora utlåtande, vilket är daterat någon dag under 1919, då säger den efter en mycket kort motivering och utan att på något sätt ingå på den detaljkritik som förekom i det förra utlåtandet, att på grund av vad ovan anförts, får kommittén föreslå, »att möjlighet beredes riksbanken, att, där omständigheterna sådant påkalla, mot räntegottgörelse mottaga insättningar från allmänheten». Jag undrar, hur mycket värde som man bör anse ligga i detta kommittéutlåtande, då kommittén säger på det ena sättet 1918 och på ett helt annat sätt under den fortsatta behandling av samma ärende 1919. Dessutom skall jag be att få påpeka, att kommitténs utlåtande ingalunda är enhälligt utan att det är icke mindre än 5 reservanter, nämligen herrar Ahlström, Lindmark, Rydbeck, Wallenberg och Cassel, som reserverat sig mot kommitténs sista förslag. Dessa reservanter säga för sin

Ang. ändring i lagen för Sveriges riksbank. (Forts.)

del att, »några nya skäl hava enligt vår uppfattning icke kunnat anföras, som skulle föranleda en ändrad syn på denna fråga. Riksbanken torde alltjämt böra skyddas från uppgifter, som kunna inverka störande på huvudsyftet med dess verkamhet: vården av landets valuta.» För min del har jag sannerligen svårt att förstå, i vilket avseende ett medgivande åt riksbanken att mottaga pengar på deposition och betala ränta därför skulle kunna på något sätt gagna vare sig valutaförhållandena inom landet eller allmänheten. Det är visserligen mycket glädjande — och för övrigt första gången jag ser det — att en socialdemokrat i sin motivering anför, som herr finansministern gjort i detta fall, att man skulle möjligen kunna betala något högre ränta och det skulle då kunna åstadkomma en ökad kapitalbildning och en uppmuntran till sparsamhet. Det är något som vi i sanning böra taga vara på, dessa ord från den socialdemokratiska finansminstern, att även han anser, att man bör spara på pengar, och att han hyser en något annan uppfattning om kapitalbildningen, än vad som ofta kommer till synes i skatteförslag och dylikt, där man tycker sig skönja en önskan att omöjliggöra en kapitalbildning. Jag tror för min del, att så vitt här finnes överflöd på pengar i landet, kommer sedelstocken att minskas i samma utsträckning vare sig pengarna gå igenom de affärsdrivande bankerna till riksbanken eller om de direkt insättas i riksbanken.

Var och en vet, att riksbanken har rätt att utan medgivande av regering och riksdag trycka sedlar till ett belopp, dubbelt så stort som guldkassan jämte 125 miljoner kr., och vi veta, att regeringen och riksdagen vid två olika tillfällen medgivit, att man skall få tryckta ytterligare sedlar en gång till ett belopp av 125 miljoner kronor och en annan gång till ytterligare 125 miljoner kronor, det vill säga 250 miljoner kronor papperspengar utöver de i gällande lag bestämda. Då nu riksbanken har den stora ekonomiska fördelen att få giva ut ett så stort antal papperspengar, som varierar mellan 4 och 600 miljoner kronor utöver guldkassan, tycker man, att då skulle riksbanken åtminstone hava i vinst en motsvarande ränta på detta kapital, nämligen från 20 till 30 miljoner kronor. Riksbanken tyckes emellertid hava något sämre affärer, än man skulle kunna tro, efter som den icke vågat lägga papperen på bordet under de senare åren. Det är väl därför antagligt, att den genom valutaspekulationer eller dylikt förlorat mera, än vad som motsvarar dess vinst på sedelutgivningen. Jag för min del betvivlar ingalunda att riksbanken det oaktat är i mycket solvent ställning och fullgod för alla förbindelser, så att jag vill visst icke måla några svartmålningar och icke uttala något klander över riksbankens skötsel i detta sammanhang. Jag vill blott påpeka, att den minsta vinst utöver den vanliga, som riksbanken bör kunna redovisa, är en vinst, som motsvarar den normala räntan på den sedelstock, som den utgiver utöver det guld som finnes som säkerhet för sedelutgivningen.

Jag kan därför icke finna, att här finns några som helst skäl för riksdagen att frångå de förut fattade besluten, att riksbanken icke skall ha rätt att mottaga pengar på deposition mot räntegottgörelse.

Ang. ändring i lagen för Sveriges riksbank. (Forts.)

Sedan skall jag även be att få påpeka, att bankoutskottet vid en mångfald olika tillfällen behandlat detta ärende förut, och detta är, så vitt jag kan finna, första gången, som bankoutskottet tillstyrker detta medgivande för riksbanken. Man har ända sedan 1909 i riksdagen framlagt motioner om detta medgivande, men varje gång har bankoutskottet uttalat sig däremot.

Då vid 1909 års riksdag en motion i ämnet väcktes, hävdades från utskottets sida, att om riksbanken skulle kunna reglera landets kreditväsen, detta endast vore möjligt genom en utlåning med privatbankerna som mellanhänder. Riksbanken måste därför vara en bankernas bank. En konkurrens med privatbankerna skulle däremot, om den försöktes, visa sig omöjlig, enär riksbanken ej kunde anlägga sina medel till samma höga ränta som privatbankerna och därför ej heller kunde betala samma höga inlåningsränta som dessa.

Ungefär på samma sätt har bankoutskottet motiverat sitt avslagsyrkande i anledning av de motioner, som väcktes vid såväl 1912 som 1916 års riksdagar. Med anledning av den år 1916 avgivna motionen tillsatte emellertid regeringen den av mig förut omnämnda 1917 års bankkommitté, som i denna fråga framkommit med tvenne av mig relaterade förslag, av vilka det ena går stick i stäv emot det andra.

Betraktar man innehållet i de väckta motionerna såväl som i den av 1917 års bankkommitté framlagda utredningen, finner man, att man egentligen vill åt den kapitalvinst, som bankerna kunna erhålla genom en på ekonomiskt fördelaktigt sätt bedriven bankverksamhet, och man har opponerat sig emot den stora skillnaden mellan inlånings- och utlåningsräntan. Men man får taga i betraktande, att vid alla tillfällen följa privatbankerna i stort sett riksbanken med avseende på räntan och taga alldeles samma utlåningsränta vid diskonteringen av växlar och samma ränta för belåning av säkerhet. Det är visserligen alldeles uppenbart, att det finnes vissa mindre goda säkerheter, som belånas av privatbankerna, varvid dessa måste med anledning av den därmed förenade risken betinga sig något högre ränta, men av det utlåtande jag har i min hand visar det sig, att endast för 0,83, således icke fullt 1 procent av den utlåning, som förekommit i privatbankerna, betingats högre ränta än den högsta i riksbanken gällande räntan. Jag undrar, om här är någon, som kan säga, att denna, icke fullt 1 procent kan inverka på näringslivets stabilitet.

I utredningen visas vidare, att noga uträknat utgör räntemarginalen mellan inlåning och utlåning, om man tager all inlåning, 2,56 procent. Man måste dock medgiva, att privatbankerna sedan kristidens början i någon mån ökat denna marginal — i utlåtandet är man av olika meningar, om det är en ökning med 0,5 eller upp till 0,9 procent — men i varje fall får man väl förmoda, att privatbankerna, sedan kristiden är över, skola återgå till den normala skillnaden — 1 à $1^1/_2$ procent — mellan den högsta inlåningsräntan och den lägsta utlåningsräntan. För min del kan jag icke tänka mig, att riksbanken skulle kunna betala högre ränta på insättningar än privatbankerna, ty under sådana förhållanden skulle alla insätta-

Ang. ändring i lagen för Sveriges riksbank. (Forts.)

re gå till riksbanken, och då bleve snart sedelstocken minskad, men säkerligen på ett sätt som varken bankoutskottet eller riksbanken själv tänkt sig med det förslag, som nu framlagts.

Vidare framhåller man nu, att räntegottgörelse skall medgivas endast under exceptionella förhållanden och allenast då det anses vara till verkligt gagn. Men jag undrar, om riksbanksledningen är mera kapabel att bedöma denna sak än de privata bankmännen. Dessutom har här avgivits ett utlåtande av bankföreningen, som är ganska betecknande. Däri påpekas, att man i utredningen kommit upp till en så stor marginal som 2,56 procent av den anledningen, att man haft betydligt större utlåningskapital än inlåningskapital, då man beräknat denna räntemarginal. Det kommer sig därav, att man medräknat bankernas egna fonder i utlåningen. Var och en förstår, att de utlåningar, på vilka de högsta räntesatsernaa kunna erhållas, utgöras av bankernas egna kapital, som på detta sätt stå den största risken, d. v. s. äro värda den högsta räntan. Drager man ifrån det belopp, som motsvarar bankernas egna fonder, finner man, att man kommer ned till 2,16 procent i stället för 2,56 procent.

För min del anser jag, att det icke borde vara så, som utskottet säger, att de, som opponera sig emot detta medgivande för riksbanken, borde komma fram med mera bärande skäl. Tvärtom anser jag, att det borde vara bankkommitténs och bankoutskottets skyldighet att, då de påyrka en ändring, framkomma med verkligt bärande skäl för denna ändring. Jag kan icke finna annat än att vi skulle i betydande mån skada den blomstrande privata bankverksamheten i landet till förfång för såväl näringarna som de sparande invånarna i vårt land genom en sådan ändring som den ifrågavarande. Jag tror för övrigt liksom herr Sommelius icke, att det kommer att i mycket stor utsträckning användas, men i alla fall anser jag att detta efter alla föregående utredningar är ett ganska beaktansvärt steg, ty det är enligt mitt förmenanade ett första steg för utvidgning av riksbankens rörelse och utvidgad möjlighet för staten att lägga sig i näringarna på ett mera tryckande sätt än hittills. För min del anser jag, att såväl bankverksamheten som övriga näringars drift i största möjliga utsträckning böra ledas av privatföretag och icke av staten.

Med anledning av vad jag anfört ber jag, herr talman, att i enlighet med den reservation, som jag redan avgivit vid bankoutskottets utlåtande, få yrka avslag på utskottets förslag och bifall till reservationen med avseende på den ifrågasatta ändringen av § 16 i riksbankslagen.

Med herr Winkler förenade sig herr *Gustafsson* i Örebro.

Herr Sommelius. Jag har först nu när jag kom hit fått detta utskottsutlåtande, och jag har icke förut haft någon vetskap om dess befintlighet på dagens föredragningslista. Emellertid visste jag på förhand vad Kungl. Maj:t i detta fall ansett. Jag har också tydligt tillkännagivit, att jag icke kan skänka mitt fulla erkännande åt det förslag, som här blivit framlagt, dock icke på de grunder, som

den siste ärade talaren angav, utan på helt andra grunder. Jag anser nämligen, att detta steg är alldeles för litet.

Ang. ändring i lagen för Sveriges riksbank. (Forts.)

Nu har den siste ärade talaren upptagit halva tiden av sitt anförande med att ur 1917 års bankkommittés utlåtande citera vad som passar honom och hans åsikter. Hade jag haft ett sådant utlåtande här till hands, skulle jag hava citerat en hel del, som talar för den uppfattning jag hyser i frågan. Emellertid har denne talare anfört, att han icke vill göra någon skräckmålning. Men jag får säga, att när man talar i en så pass allvarlig sak som frågan om Sveriges riksbank, borde man taga mycket försiktigare på ämnet än den siste talaren gjorde. Jag anser verkligen, att han här gjort målningar, som ingalunda äro ägnade att sprida lugn rörande riksbankens verksamhet. Jag ber att i förbigående få säga, att jag icke hade läst så långt som till sista sidan i betänkandet där reservationen står, och jag kunde därför icke vänta, att herr Winkler skulle kunna vara med om en dylik reservation. När han sålunda gått igenom detta utlåtande och riktigt grundligt behandlat och misshandlat både 1917 års kommitté och även utskottets, vill jag säga, att jag får väl ändå göra några invändningar mot herr Winkler. Det förvånar mig dock, att han icke tillgrep den gamla metoden, med vilken man brukar försöka avskräcka alla högermän och alla, som hålla på det bestående, nämligen att säga, att det är ett socialistiskt förslag att lämna riksbanken rättighet till utlåning mot ränta; det är ett socialdemokratiskt förslag, och går ni med på det, så berövar ni vår fria företagsamhet ett ofantligt stöd, det stöd, som den har i den privata bankverksamheten. Jag ber att få upplysa om att alla de uppgifter, som han lämnade t. ex. om riksbankens sedelutgivningsrätt, visserligen kanske kunna tolkas såsom fullt riktiga, men det finnes dock rävslut i en hel del av hans argumentering.

Den siste talaren beklagade sig över att icke riksbanken haft större vinst än hittills kunnat uppvisas. Jag tror icke, att det är möjligt för riksbanken att åstadkomma sådana vinstresultat som de stora privatbankerna, då man tager i betraktande den kolossala upplåning, som dessa hava. De två största bankerna i vårt land, Svenska Handelsbanken och Skandinaviska Kreditaktiebolaget, ha en upplåning, som för vardera går upp till cirka en miljard kronor. Svenska Handelsbanken har, såvitt jag vet, trettio miljoner kronor större upplåning än Skandinaviska Kreditaktiebolaget. Det är en upplåning så kolossal, att det därigenom blir möjligt för dessa banker — även för de övriga enskilda banker med mindre aktiekapital och stor inlåning — att göra betydande vinster. Sveriges riksbank har en obetydlig inlåning. Den lämnar icke räntegottgörelse, och därav följer naturligtvis, att kapitalet icke så starkt strömmar till densamma som till de enskilda bankerna. Jag tror icke, att det är möjligt för Sveriges riksbank att uppnå en sådan vinst som privatbankerna. Om herr Winkler inbillar sig, att det uteslutande gäller att klokt administrera för att åstadkomma en stor vinst så misstager han sig. Nej, anledningen ligger också i skillnaden mellan inlåning och utlåning. Det är så mycket mera egendomligt att herr Winkler icke vill fatta detta, som han själv har den stora äran att vara ledamot i

Ang. ändring i lagen för Sveriges riksbank. (Forts.)

styrelsen för en av dessa stora banker. Hinc illae lacrimae, därifrån dessa tårar, denna jämmer, denna fruktan att lämna det ringaste handtag åt riksbanken, för att den skall kunna hålla sig uppe i förhållandet till privatbankerna, vilkas överdrivna storlek jag anser vara alltför farlig för Sveriges näringsliv. Det är icke så, att riksbanken genom denna åtgärd skulle komma att skada den privata verksamheten. Det är flera högermän än jag, som varit med i 1917 års kommitté och tillstyrkt vidgad inlåning för att sätta riksbanken i stånd att kraftigare hävda sin ställning gent emot privatbankerna. Herr Winkler fruktar för att staten skall lägga en tung hand på Sveriges näringsliv, om vi börja med att genomföra ett sådant förslag som detta. Det är nu så, att detta är ett mycket litet förslag. Jag skulle, om jag varit med i utskottet, velat allvarligt åtminstone i motiveringen framhålla, att jag anser det vara ett alldeles för obetydligt steg. Men jag hoppas, att, riksbanken skall komma fram med förslag om ytterligare utvidgning av sin verksamhet. Detta är icke någon ny verksamhet. Riksbanken har haft rätt att driva direkt affärsverksamhet med landets affärsmän. Den uppgiften ligger inom dess befogenheter. Rätten till konkurrens finns fortfarande. Nu är det blott fråga om en rätt att medgiva räntegottgörelse å medel innestående å depositionsräkning. Riksbanken har, sedan många år haft denna rätt till affärsförbindelse med allmänheten, men den rätten har banken mer och mer upphört att taga i anspråk, så att den numera nästan alldeles upphört, och sannolikt på goda skäl.

Herr talman, jag skall icke trötta herrarne längre utan blott tillägga, att det icke är att undra på att en person, som så intresserar sig för Sveriges storbanksväsende som herr Winkler, drager i härnad mot varje försök från annat håll att gripa in i landets affärsverksamhet vid sidan av de övriga bankerna. Denna direkta förbindelse med allmänheten har riksbanken sedan lång tid tillbaka. Det är här icke fråga om någon förändring utan endast en fortsättning av dess verksamhet sedan årtionden tillbaka. Därför har jag, herr talman, ansett att riksbanken skall få full rätt att lämna räntegottgörelse vid inlåning liksom övriga banker. Jag tror, att därmed gåves ett gott handtag åt strävandet att hålla räntesatserna nere.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Kristensson: Herr talman! Jag skall försöka att icke göra så stora utsvävningar som åtminstone en av de föregående talarna gjorde i den fråga, som nu föreligger till behandling. Jag tror, att det står klart för kammaren i detta ögonblick, att herr Winkler utmålat detta förslag såsom en fruktansvärd attack mot svenskt näringsliv och de svenska privatbankerna, medan å andra sidan herr Sommelius, ledamot av samma parti som herr Winkler, på det kraftigaste bemött den uppfattningen, att det föreliggande förslaget verkligen skulle vara så riksvådligt att antaga. Herr Winkler gjorde gällande, att detta var ett fullkomligt socialistiskt förslag. Jag vill då erinra om att detta förslag icke är något annat än vad 1887 års riksdag ställde sig på, och

jag tror, att det vid den tidpunkten icke fanns en enda socialdemokrat i kammaren — kanske dock att herr Branting lyckats bli invald i kammaren. Att vid sådant förhållande påstå, att andra kammaren på den tiden skulle ha varit socialdemokratiskt färgad, det är — tror jag — att bevisa litet för mycket.

Ang. ändring i lagen för Sveriges riksbank. (Forts.)

Den här frågan avser ju vad den första paragrafen vidkommer icke något annat än att ge riksbanksfullmäktige en viss rätt — om de sedan vilja begagna den eller icke, blir deras sak — nämligen att kunna medge räntegottgörelse för medel, innestående å depositionsräkning. Detta förslag är motiverat av två skäl. För det första skulle man härigenom kunna tvinga privatbankerna att hålla något mindre marginal mellan in- och utlåningsräntorna — jag tror, att ingen i denna kammare vill anse annat än att detta är ett syftemål, som det ligger i det allmännas intresse att befrämja — och för det andra skulle härmed avses att skaffa riksbanken hjälpmedel till att, såsom flera utländska statsbanker redan hava det, kunna upprätthålla landets valuta. Efter den föregående diskussion, som vi här i riksdagen i år haft om den saken, tror jag också, att meningarna torde vara eniga därom att riksbanken bör få alla de medel, som den rimligtvis kan använda, i syfte att upprätthålla vår valuta. Vid sådant förhållande och då enligt mitt förmenande verkligen icke ett enda bärande skäl framlagts för att det skulle leda till någon våda, om riksdagen skulle lämna sitt medgivande till denna utvidgade rätt för riksbanken, kan jag icke annat än tillstyrka bifall till det förslag, som här föreligger.

Jag vill erinra om att det stod en strid mellan båda kamrarna, när den nuvarande riksbankslagen en gång antogs. Första kammaren ställde sig på privatbankernas ståndpunkt, medan andra kammaren ställde sig på riksbankens. Det gick till kompromiss, där första kammaren segrade. Nu är det meningen att efter alla dessa år rätta till detta förhållande, och jag tycker, att det icke är mer än rimligt att kammaren vid detta tillfälle liksom år 1887 och vid åtskilliga tillfällen dess emellan ställer sig på samma linje som Kungl. Maj:t. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den ändrade lydelse av 16 §, som här föreslagits.

Vad åter angår 30 § har icke något annat yrkande framställts än om bifall. Jag vill också meddela, att någon ändring av denna paragraf icke är påkallad i realiteten utan att det endast gäller att modernisera densamma med hänsyn till de nya konkursbestämmelser, som trätt i kraft, varigenom denna paragraf skulle omändras på samma sätt som skett på en hel del andra områden, men för övrigt hava sin gamla formulering. Herr talman, jag anser det överflödigt att ingå på en vidlyftig debatt i frågan, då, såsom herr Sommelius alldeles riktigt framhållit, den är av jämförelsevis underordnad beskaffenhet i förhållande till det stora program, som denna kammare uttalat sig för, när det gällt en utvidgning av riksbankens verksamhet.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Då stadsrepresentanter yttrat sig i det föreliggande ärendet och en av dessa föregå-

Ang. ändring i lagen för Sveriges riksbank. (Forts.)

ende talare framställt den frågan, huruvida det ur affärssynpunkt vore lyckligt att införa denna förändring, torde det kanske icke vara ur vägen att även några ord yttrades av en person, som är bosatt på landsbygden. Jag vill genast vis-à-vis den ärade talaren från Hälsingborg förutskicka, att jag icke är intresserad i någon privatbank. Den, som följt de gamla striderna här i vårt land om sedelutgivningsrätt och bankreformer, vet, att det allmänt klagats över denna privatbankernas rätt att utgiva sedlar, att man undrat, varför icke riksbanken kunde helt och hållet behärska penningväsendets valutavärde här i landet, och att man ansett det vara oändligt viktigt, att det samlades på en hand. Jag var verkligen övertygad om att detta var ett riktigt resonemang, men de kriser, som sedan dess inträffat, ha helt säkert visat den, som velat iakttaga det, att därest riksbanken även drivits såsom affärsbank hade kriserna blivit mycket värre för oss, då det tydligen då trängt ännu värre på. Jag kan mycket gärna gå med på det förslaget, att staten skall driva affärsbanksverksamhet, men icke såsom riksbanken nu är organiserad. Låt det vara en annan bank, som sköter den saken! Ty var ha vi eller borde vi rätteligen ha denna säkerhet för vår valutas upprätthållande? Det är endast riksbanken, och någon annan ha vi icke att lita till. Denna dess uppgift är så stor, att vare sig riksbanken ger en större eller mindre vinst är detta en sådan obetydlighet gent emot detta, och vad den skall verka på detta område, tror jag, att herrarna ha ett litet grand förbisett. Då vi veta, huru kriserna under åren 1907 och 1908 reddes ut av Sveriges riksbank på ett utmärkt sätt, — åtminstone bättre än det skett i åtskilliga andra länder — undrar jag mycket, om vi verkligen skola ställa det så att vi för en litet större vinst för riksbanken riskera att åter komma ut på gungfly under dylika kriser. Och huru skulle det kunna bli något annat, om riksbanken nu skall uppträda kontrollerande gent emot andra banker och själv driva affärsverksamhet såsom de? Det är icke gott att kontrollera sig själv. Det kan nästan ingen. Jag tror, att man ställer frågan alldeles för lågt. Riksbanken bör stå över andra banker. Den får icke inlåta sig på vanliga bankaffärer, som många gånger binder krediten på lång tid, vilket just icke lämpar sig för Sveriges riksbank.

Jag har endast velat uttala, att jag står på samma ståndpunkt nu som när denna fråga avgjordes år 1897, nämligen att riksbanken bör vara en centralbank, och att dess uppgift bör vara att upprätthålla vår valuta, men att den icke under några förhållanden bör vara en geschäftsbank, som åtskilliga andra.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr W i n k l e r: Herr talman! Endast ett par ord med anledning av herr Sommelius' bemötande av mitt anförande! Enligt min mening finns det ingenting, som berättigar honom att använda sådana ordalag, som han här gjort. Till en början har jag icke målat upp några svartmålningar över riksbankens ställning utan tvärt om uttalat min fullständiga förvissning om dess absoluta solvens. Sedan sade han gent

emot mig, att han väntat, att jag skulle hava dragit ut mitt anförande på det sättet, att jag skulle varnat icke allenast mina partikamrater utan även andra mot den socialistiska fara, som låge bakom. Jag använde icke alls de orden. Jag försöker alltid att undvika att i mina yttranden inlägga politik, och jag har alltid trott och tror fortfarande, att om vi kunde på ett reellt sätt behandla alla ärenden här i riksdagen skulle vi komma till bättre resultat än vi nu göra. Däremot har herr Kristensson sagt, att jag använt de orden och utmålat detta förslag så, att det skulle vara en socialdemokratisk idé och innebära ett näringslivets socialisering. Jag använde emellertid icke de orden, utan sade, att detta var ett nytt område, där staten ville lägga sin tunga hand på näringarna. För min del har jag icke trott på att staten kan bättre driva bankverksamhet än privata banker, lika litet som jag tror, att staten inom någon industri eller något handelsföretag kan driva affärerna fördelaktigare än privata företagare.

Ang. ändring i lagen för Sveriges riksbank (Forts.)

Sedan sade emellertid herr Sommelius något som han icke borde hava kommit fram med, då han yttrade, att den framställning, jag här gjort av saken, färglagts med delvis oriktiga uppgifter. Han använde ett fult ord, som jag emellertid icke vill upprepa. Har jag icke fakta framför mig på att det eller det är oriktigt, använder jag mig icke av sådana. Om herr Sommelius icke minns vad han varit med om att skriva under i utskottet, skall jag erbjuda honom här mitt exemplar av utlåtandet. Vad jag här sagt vid sidan därom står jag för såsom ensam ansvarig.

Dessutom kan jag, då herr Sommelius delvis går in på personligheter, draga fram herr Sommelius' oupphörliga förföljande av bankverksamheten i vårt land. Detta har sitt särskilda kapitel från den tid, då han var en framstående bankman och ordförande i en stor bank i södra Sverige. Han har sedan vid alla tillfällen försökt sätta krokben för alla banksammanslutningar och all bankverksamhet inom landet.

Jag vågar bestämt påstå, att det icke är riktigt, att personer kunna få högre ränta, om de sätta in i riksbanken. Dessutom vill jag fråga: vad åsyftar man? Åsyftar man, att riksbanken genom att medgivas rätt att betala ränta även skall stärka valutan? I så fall är det alldeles klart, att banken icke åter får utlåna de av dess egna sedlar, som insättas i riksbanken mot räntegottgörelse. Är det däremot meningen, att man skall sänka marginalen mellan in- och utlåningsränta, skall riksbanken antingen betala mera för penningeinsättningar i riksbanken än privatbankerna betala eller också låna ut pengar billigare, så att marginalen blir minskad. I vilket fall som helst är jag övertygad om att Sveriges riksbank i den konkurrensen blir efter de privata bankerna, ty statens företag kunna icke med samma smidighet och snabbhet lämpa sig efter de förhandenvarande förhållandena som privata företag.

Jag ber att få påpeka, att bankernas stora vinster inte uteslutande äro av ondo, utan jag vågar påstå, att en mycket stor del av dessa vinster utgjort ett välkommet tillskott i statens finanser under de gång-

Ang. ändring i lagen för Sveriges riksbank. (Forts.)

na åren. Bankerna hava icke tidigare på långt när kunnat uppvisa samma inkomster som nu efter år 1916. Förut uppgingo bankernas totalinkomst till mellan 7 och 8 %, och det är endast efter 1916, som de ha gått upp ända till 10 % och under ett år till 11 %. Dessa ökade vinster hava emellertid icke uppkommit till följd av en för stor marginal mellan in- och utlåningsräntor, utan de ha berott på stora extra affärer, som varje bank, som med öppen blick följt affärsverksamheten i världen, kunnat avgöra vid sidan av sin verksamhet.

Dessutom får man säga, att det finns marginal även i riksbankens egen utlåning, då den t. ex. på bästa tremånadersväxlar tar 7 %, under det att låntagaren mot andra säkerheter får betala upp till 8 ½ %. Ingen vill väl påstå, att det alltid är den, som bäst behöver det, som hos riksbanken eller privatbankerna får den billigaste räntan. Den, som har statsobligationer som säkerhet, får billig ränta, en annan får betala högre ränta. Det är alldeles samma sak i vårt land som i vilket annat land som helst.

Jag vidhåller mitt yrkande, och jag tror icke, att det skall leda till något gott resultat eller vara fördelakigt för riksbankens valutaförhållanden, utan jag tror, att förslaget med avseende härpå innebär en avgjord försämring. Icke heller tror jag, att det skulle leda till nedpressning av marginalen mellan bankernas ut- och inlåningsräntor.

Jag vill till sist säga, att den omständigheten, att jag tillhör en bankstyrelse, väl icke på något sätt kan vara hindrande för mig att uppträda, vilket emellertid tycks ligga bakom herr Somelius' yttrande till mig, ty var och en har väl fördel av att känna till de förhållanden, varom han yttrar sig. Nog känner jag nu något litet bättre till bankförhållanden än om jag icke suttit i en bankstyrelse. Därför är jag ingen bankman. Jag har mycket litet kapital i bankerna, och jag har icke heller något inflytande på ledningen. Det är mycket, mycket förståndigare personer än jag, som leda bankerna, ty annnars är jag rädd för att det skulle gå illa.

Jag kan icke begripa herr Sommelius' ståndpunkt. Det är här icke fråga om någon partisak. Jag har icke uppträtt här eller använt några ord, som på något sätt kunnat innehålla något skrämmande vare sig mot den ene eller mot den andre, utan jag har endast rent objektivt behandlat frågan efter den syn, som jag har på den, och jag har även använt en hel del uttalanden av de kommittéer, som herr Sommelius själv suttit i, och som använt bättre ordalag än jag själv kunnat välja. Det är dock en egendomlig bankkommitté, som — utan att avbryta sin verksamhet — det ena året kommer fram med ett utlåtande, som jag har här i min högra hand, som bestämt avstyrker detta förslag, och sedan året därefter kommer fram med ett utlåtande, som jag har här i min vänstra hand, som utan någon nämnvärd motivering tillstyrker saken. Ett sådant kommittéutlåtande, som är olika från det ena året till det andra, värdesätter jag icke synnerligen högt. I varje fall kan det icke vara avgörande för riksdagen, då den fattar beslut i denna fråga.

Ang. ändring i lagen för Sveriges riksbank. (Forts.)

Herr Nilsson i Landeryd: Herr talman! Jag begärde ordet med anledning av herr Olssons i Kullenbergstorp yttrande nyss, då han motiverade sitt uppträdande med att han är landsbygdsrepresentant. Jag vill med anledning därav säga några ord som landsbygdsrepresentant. Herr Olsson yttrade, att riksbanken bör vara en centralbank, och att den icke bör driva affärer. Jag har i det avseendet alldeles samma mening som herr Olsson i Kullenbergstorp, och jag skulle icke, om ingen särskild omständighet inträffat, framställt ett yrkande i annan riktning. Då man emellertid betraktar bankväsendets utveckling i vårt land under senare år, får man i alla fall det intrycket, att det kanske finnes en ganska stor risk för att bankväsendet ytterligare förtrustas såsom hittills har skett. Då man ser, huru sparbankerna i landet kunna driva sin rörelse, och vilka räntor de kunna betala och vilka räntor de behöva betinga sig vid utlåning, och så jämför dessa räntesatser med de räntor, som de stora bankerna i allmänhet behöva taga vid sin utlåning, får man det intrycket, att medel nog skulle kunna utlånas på ganska mycket billigare villkor. Att det finns så stora sammanslutningar som nu är förhållandet, vilka kunna utvecklas till en viss monopolställning på penningmarknaden i landet, är ovillkorligen en fara för vårt näringsliv och den lånebehövande allmänheten. Jag ser häri en synnerligen stor fara, och jag tror, att det är nödvändigt, att riksbanken på något sätt ingriper reglerande, även då det gäller inlåning och utlåning av pengar.

Med anledning härav skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Sommelius: Herr talman, mina herrar! Det är icke många ord, som jag skall ytterligare spilla på denna fråga, men jag vill blott bemöta herr Winkler, då han påstår, att jag skulle ha motarbetat bankerna, och att jag ända sedan jag varit ordförande i en bankstyrelse haft till uppgift att förfölja dem. Jag känner mig stolt över att man kunnat skatta mitt ringa arbete för att motarbeta trustväsendet på detta område så högt, att man kallar det förföljelse. Jag vill meddela, att jag frivilligt lämnat min tidigare bankställning. Jag har efter bästa övertygelse försökt kämpa mot varje överdriven sammanslutning av banker, och mot att landsorten får släppa till sina hopsamlade inlåningar för storbankernas verksamhet. Uppifrån Stockholm drar man till sig, från hela landet, resultatet av landsortens bankverksamhet, och dessa kapital skola sedan administreras från huvudstaden. Det är på samma sätt med industrien. Uppe i Stockholm förlägges ledningen av snart sagt större delen av vår storindustri. Landsorten, där anläggningarna grundats och blomstat, berövas frukterna. Det är just detta, som jag velat motarbeta. Jag har alltid gjort det på ett hyggligt sätt, och jag har icke på något sätt orättmätigt angripit storbankerna, utan jag har endast kritiserat deras benägenhet att utveckla sig på andra bankers bekostnad. Det kommer jag fortfarande att göra. Jag ber att få säga och förklara, att detta

Ang. ändring i lagen för Sveriges riksbank. (Forts.)

icke kan kallas att sätta krokben för bankrörelsen. Jag har för övrigt inga krokiga ben.

Gentemot herr Olof Olsson i Kullenbergstorp skall jag be att få säga, att jag instämmer i vad han sade om riksbanken, nämligen att det är meningen, att den skall vara en centralbank och ha till uppgift att uppehålla vår valuta. Det är alldeles riktigt, men det föreligger icke någon fara i detta fall. Riksbanken har hittills fyllt sin uppgift på ett utmärkt sätt och kommer troligen att göra det även för framtiden. Jag tror knappast något land har större anledning att vara belåten med det sätt, varpå riksbanken uppehållit landets valuta, ty det finns knappast för närvarande något land med bättre valuta än Sverige, och jag är övertygad om att riksbanken fortfarande på bästa sätt kommer att vårda om dessa angelägenheter.

Det är för övrigt icke blott riksbanken, som håller skruven i sin hand. Jag ber att få fästa herr Olssons i Kullenbergstorp uppmärksamhet på, att då man importerar stenkol för ett pris, som kanske med fem à sexhundra miljoner kronor överstiger det pris, som man betalade före kriget, skall det konstskicklighet till för att uppehålla landets valuta. Vårt behov av utländska varor är avsevärt, men då dessa kolossalt mångdubblas i pris, är det tydligt, att det vilar stort ansvar på de institutioner vilka, hava landets finanser i sin vård, i detta fall Sveriges riksbank.

Jag yrkar fortfarande bifall till mitt yrkande om instämmande i utskottets hemställan.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet Thorsson: Herr talman! Den fråga, som nu diskuteras, har ju åtskilliga gånger varit föremål för överläggning inom denna kammare. Det föreliggande förslaget innebär ju endast att återge riksbanken den rätt, som den hade före 1897. Jag tror icke, att man behöver hysa några farhågor för att riksbanksledningen, om den erhåller denna rätt, skall behandla den på ett sådant sätt, att bankens ställning som centralbank skall undergrävas. Av de uttalanden, som äro gjorda av riksbanksfullmäktige, framgår ju att riksbanksfullmäktige endast vilja använda den medgivna rätten i vissa undantagsfall, i syfte att, om så erfordras, reglera valutans värde. Det skulle förefalla mig besynnerligt, om andra kammaren, som så många gånger har uttalat sig för återinförande av den rätt, som riksbanken hade före 1897, nu skulle hysa en annan uppfattning. Den förste ärade talaren anförde visserligen, att bankoutskottet vid flera tillfällen uttalat sig emot en sådan sakernas ordning som den, som nu föreslagits, men ärendet ligger väl nu något annorlunda till, då det suttit en särskild kommitté, som haft att undersöka hithörande frågor. Även om denna kommitté varit oenig i en hel del andra saker, har den, om jag undantar de speciella målsmännen för de enskilda bankerna, varit fullständigt enig uti denna punkt. Sedan ha även riksgäldsfullmäktige och bankinspektionen ansett, att sådana, som för-

hållandena nu äro, vore det rätt att riksbanken finge den av fullmäktige begärda utvidgningen av sin rätt att handhava affärerna.

Ang. ändrin i lagen för Sveriges riksbank. (Forts.)

Jag kan icke finna annat än att detta är ett nödvändigt vapen, som riksbanken bör ha i sin hand. Det är otvivelaktigt, att de enskilda bankledningarna på ett skickligt sätt skött sin bankverksamhet, och mot dem kan ju icke ur den synpunkten vara någon anmärkning att göra.

Å andra sidan få vi väl ändå icke vara blinda för att med den tilltagande maktställning, som den enskilda bankledningen faktiskt har, centralbanken också måste ha något vapen i sin hand, med vilket den kan göra sitt inflytande gällande.

Spörsmålet om inrättandet av en särskild statsbank eller ej förmodar jag får tagas upp i ett annat sammanhang och bli föremål för utredning, innan det kan föreligga till riksdagens omprövning.

Den räckvidd, som ett beslut att medge fullmäktige den begärda rätten skulle innebära, tycks mig dock icke vara av sådan beskaffenhet, att det hos någon behöver ingjuta farhågor för att riksbankens ledning härigenom skulle råka i frestelse att ge sig ut på en bankpolitik, som skulle vara oförsvarbar.

Jag ber därför, herr talman, att få anhålla, att kammaren ville bifalla utskottets framställning.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till berörda hemställan med den ändring däri, som föreslagits i den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 27, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föreslagits i den vid utlåtandet fogade reservationen.

Omröstningen utföll med 150 ja mot 39 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 11.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande, nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 och 9 §§ i förordningen den 18 juni 1915 om förekommande

av överdriven avverkning å ungskog inom de delar av Västerbottens och Norrbottens län, som ej höra till lappmarken, ävensom två i ämnet väckta motioner; och blev utskottets i detta utlåtande gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 12.

Avgåvos följande motioner, nämligen:

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 243, angående klassificering av postkontoren och telegrafverkets stationer m. m.:

nr 373, av herr *Nilsson* i Landeryd *m. fl.;*

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 392, angående dyrtidstillägg för år 1920 åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisningsanstalter:

nr 374, av herr *Berggren m. fl.;*

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 342, angående tillfälliga lönetillägg för viss personal vid tullverket för tiden 1 juli 1920—31 december 1921:

nr 375, av herrar *Röing* och *Hamrin;*

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 391, angående tillfällig löneförbättring åt viss lärarpersonal vid kommunala mellanskolor:

nr 376, av herr *Björck* i Jönköping;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 258, angående tillfällig löneförbättring under år 1920 för viss personal inom den civila statsförvaltningen m. m.:

nr 377, av herr *Björck* i Jönköping;

nr 378, av herr *Björck* i Jönköping *m. fl.;*

nr 379 av herrar *Jungnell* och *Berggren;* och

nr 380, av herrar *Jensen* och *Kjellberg;*

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 315, med förslag till förordning om hyresvärdestegringsskatt:

nr 381, av herr *Nylander m. fl.;*

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 348, med förslag till förordning angående provisorisk reglering av tillverkningen av brännvin vid andra brännerier än sådana, där tillverkningen äger rum i sammanhang med pressjästberedning m. m.:

nr 382, av herr *Jönsson* i Boa *m. fl.;*

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 265, med förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer m. m.:

nr 383, av herr *Bäcklund m. fl.;*

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 266, med förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl.:

nr 384, av herr *Bäcklund m. fl.;*

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 313, med förslag till lag angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk m. m.:

nr 385, av herr *Eriksson* i Stockholm *m. fl.;*

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 398, med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 29 juli 1892 angående sparbanker:

nr 386, av herr *Kant m. fl.;*

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 258, angående tillfällig löneförbättring under år 1920 för viss personal inom den civila statsförvaltningen m. m.:

nr 387, av herr *Pettersson* i Södertälje;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 332, med förslag till lag om minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga av 1919 års klass:

nr 388, av herr *Hammarskjöld;*

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 235, angående vissa anslag till lantmäteriväsendet:

nr 389, av herr *Lübeck m. fl.;* och

nr 390, av herr *Molin* i Dombäcksmark;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 271, angående lönereglering för domänverkets personal:

nr 391, av herr *Nilsson* i Landeryd *m. fl.;* samt

nr 392, av herr *Bäckman m. fl.;*

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 191, med förslag till kommunalskattelag jämte därmed sammanhängande övriga förslag:

nr 393, av herr *Edén m. fl.;* samt

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 191, med förslag till kommunalskattelag:

nr 394, av herr *Hamrin.*

Samtliga dessa motioner blevo på begäran bordlagda.

§ 13.

Till bordläggning anmäldes första lagutskottets utlåtande, nr 24, i

anledning av väckta motioner om upphävande av stadgandena krigsdomstolar m. m.

§ 14.

Justerades protokollsutdrag.

§ 15.

Upplästes ett till kammaren inkommet sjukbetyg, så lydande:

Riksdagsman O. E. Sjölander lider av subakut bronkit och är tills vidare nödsakad att hålla sig inomhus och till riksdagsarbete oförmögen.

Stockholm den 8 april 1920.

Henrik Berg.
Leg. läkare.

§ 16.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Wikström* under 6 dagar från och med denna dag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,50 e. m. för att åter sammanträda kl. 7 e. m., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

In fidem
Per Cronvall.

Torsdagen den 8 april.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet; och leddes förhandlingarna därvid av herr vice talmannen.

§ 1.

Avgåvos följande motioner, nämligen:

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 191, med förslag till kommunalskattelag:

nr 395, av herr *Lindman m. fl.*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 216, med förslag till lag om ändrad lydelse av §§ 15 och 35 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 m. m.:

nr 396, av herrar *Lindman* och *Nilsson* i Bonarp;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 222, med förslag till lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 m. m.:

nr 397, av herrar *Lindman* och *Nilsson* i Bonarp;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 223, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 52 och 55 §§ i stadgan den 22 juni 1911 om skjutväsendet:

nr 398, av herrar *Lindman* och *Nilsson* i Bonarp;

i anledning av Kungl Maj:ts proposition, nr 224, med förslag till lag om ändrad lydelse av 19, 20 och 21 §§ i lagen den 9 december 1910 om reglering av prästerskapets avlöning m. m.:

nr 399, av herrar *Lindman* och *Nilsson* i Bonarp;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 226, med förslag till förordning angående vissa ändringar i förordningen den 23 oktober 1908 angående bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter:

nr 400, av herrar *Lindman* och *Nilsson* i Bonarp;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 227, med förslag till förordning angående upphörande av allmänna taxeringar till bevillning av fast egendom samt av inkomst m. m.:

nr 401, av herrar *Lindman* och *Nilsson* i Bonarp;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 234, med förslag till förordning med särskilda bestämmelser om avdrag vid 1921 års taxering till kommunal inkomstskatt:

nr 402, av herrar *Lindman* och *Nilsson* i Bonarp;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 358, med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet:

nr 403, av herrar *Lindman* och *Nilsson* i Bonarp;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 400, med förslag till förordningar om ändring i vissa delar dels av förordningen den 28 oktober 1919 om inkomst- och förmögenhetsskatt, dels ock av förordningen samma dag om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering:

nr 404, av herrar *Lindman* och *Nilsson* i Bonarp;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 191, med förslag till kommunalskattelag:

nr 405, av herrar *Hage* och *Alvin;*

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 191, med förslag till kommunalskattelag samt övriga Kungl. Maj:ts av denna proposition betingade framställningar till riksdagen:

nr 406, av herrar *Andersson* i Grimbo och *Ericson* i Oberga;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 191, med förslag till kommunalskattelag:

nr 407, av herr *Forssell m. fl.;*

nr 408, av herr *Sköld;*

nr 409, av herr *Karlsson* i Gasabäck;

nr 410, av herr *Osberg;* och

nr 411, av herr *Ljungkvist;*

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 235, angående vissa anslag till lantmäteriväsendet:

nr 412, av herr *Norman m. fl.;*

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 265, med förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstilläg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer m. m.:

nr 413, av herrar *Thore* och *Bökelund;* samt

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 266, med förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl.:

nr 414, av herrar *Thore* och *Bökelund*.

Samtliga dessa motioner bordlades.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 7.7 e. m.

In fidem
Per Cronvall.